

Ο ιατρός τής Ελατείας, Ν. Χρέμος, έλαβε μέρος, σχεδόν σε όλες, τις πολεμικές συγκρούσεις και πολέμους, τα παραγμένα αυτά χρόνια, από το 1920, που τελείωσε τις σπουδές του, στο Ε.Κ.Π.Α., ως έφεδρος αξιωματικός Υγειονομικού, τού Ελληνικού Στρατού φωτό 1.

Φωτό 1. Ο καθυπίατρος Νικόλαος Χρέμος 1896-1979

Μοιράστηκε τις χαρές και τις πίκρες τών χρόνων εκείνων, περιέθαλψε, πλήθος τραυματιών και νοσοούντων, σε στρατόπεδα και πρόχειρα χειρουργεία, σε πεδιά μάχης, με ελλείψεις, βασικών ιατρικών εφοδίων, πού αναπλήρωνε, η φυσική του αισιοδοξία, αλλά και η πίστη, στους Αναργύρους ιατρούς Κοσμά και Δαμιανό, πού θεωρούσε προστάτες- φύλακες, πού δεν λησμονούσε, να τούς επικαλείται, ως παλιό παπαδοπαίδι και ψάλτης. Η κατάρρευση τού Μικρασιατικού Μετώπου, η χαώδης επιστροφή, μέσα από εχθρικά εδάφη, το προσφυγικό πλήθος, πού σερ-

νόταν αποδεκατισμένο πρὸς τις παραλίες, οι επιθέσεις τών Τσετών, έμειναν στήν μνήμη του, μετά τήν επιστροφή του στήν Αθήνα, όπου πάλι εντάχθηκε, στο δημιουργηθέν, εκ τών ενόντων ιατρείο και προσωρινή στέγη Προσφύγων, κτήριο τής Π. Βουλής, όπου ανήλικοι και ενήλικοι, έπρεπε με πενιχρά μέσα, να νοσηλευθούν. Όμως, οι στρατιωτικές του περιπέτειες, έμελλε να συνεχιστούν, με τήν επιστράτευση τού 1940, τήν διακοπή τής άσκησης, τού ιατρικού επαγγέλματος στήν Ελάτεια, τήν παρουσία του, στο Στρατηγείο τής Λάρισας και τέλος, τήν τοποθέτησή του, στο Νοσοκομείο τών Καμμένων Βούρλων, (φωτό 2-3-4), πού μάς χάρισε το σπάνιο εύρημα, το επίσημο έγγραφο, τής Β' Στρατιωτικής Δ/σεως Στρατ. Νοσ. Καμμένων Βούρλων, διακοπής μισθοδοσίας, διά τον εφ. υπίατρον Νικ.Χρέμο 1ης κατηγορίας τού πίνακος μισθοδοσίας..τής 18ης Απριλίου 1941. Το έγγραφο αυτό ξεδιαλύνει, αλλά και σχηματοποιεί την ύπαρξη τού Νοσοκομείου, ως οργανωμένης μονάδας, με λογιστήριο κ.λ.π., με όλα τα επισήματα και τις υπογραφές, πού αποτελούν και οδηγό τών σχετικών φακέλλων πού ληθαργούν, ή έχουν απολεσθεί στήν συνέχεια, με τήν κατάρρευση τού Μετώπου. (Το Αρχείο τού Λευτέρη Χρέμου, διέσωσε το έγγραφο και τήν φωτογραφία 3 τού υπίατρον Ν. Χρέμου, μαζί με άλλα πολύτιμα ιστορικά τεκμήρια, τής τοπικής μας ιστορίας, για τα οποία τον ευχαριστούμε).

Το Στρατιωτικό Νοσοκομείο Καμμένων Βούρλων, είχε προβλεφθεί να ιδρυθεί και να λειτουργήσει, μαζί με πολλά άλλα νοσοκομεία, βάσει τού σχεδίου επιστρατεύσεως 1939 β', όπου τα κτήρια και οι απαραίτητες εγκαταστάσεις, θα εξασφαλιζόνταν με επιτάξεις κατά τόπους. Βάσει αυτών τών προβλέψεων, η Λουτρόπολη τών Καμμένων Βούρλων, ευρισκόμενη σε καίριο, ιδανικό και ιδιυλλιακό σημείο, τού οδικού άξονα Β. Ν., με σύνταγμα από νεόδμητα, (1936-1937 αρχιτέκτων ο Γεράσιμος Μολφέσης, με τα υπέροχα αυτά δείγματα Bauhaus, στήν περιοχή μας), άρτια Ξενοδοχεία, το Ράδιον, το Θρόνιον και το Υδροθεραπευτήριον Ασκληπιός, όπου στεγάστηκαν τα χειρουργεία και τα εξωτερικά ιατρεία. Παράλληλα το εκπαιδευμένο προσωπικό, θα μπορούσε, βοηθήσει, όπως και έγινε. Δεν χρειάζεται να περιγραφεί εδώ, αναλυτικά η λειτουργία τής μονάδας, χωρίς τα απαραίτητα στοιχεία. Η περιθαλψη όμως, η θεραπευτική αγωγή και ακόμη, η αποκατάσταση τών νοσηλευμένων, μέχρι τής διαλύσεως *, τού Νοσοκομείου λόγω τής Γερμανικής εισβολής, η μεταφορά τών τραυματιών στο Στρ. Νοσ. Κηφισιάς και αλλού, με τήν συνδρομή ιατρικού, νοσηλευτικού και βοηθητικού προσωπικού, τής περιοχής, κινήθηκε σε υψηλά επίπεδα.

* Στήν περιοχή, υπήρχαν διάσπαρτες, Συμμαχικές δυνάμεις τού Βρετανικού στρατού, με αρκετά οχήματα, στις Θερμοπύλες, αλλά και πίσω, στήν κοιλάδα τού Κηφισού, για τήν φύλαξη τού Σιδηροδρομικού δικτύου και τών οδικών κόμβων και γεφυρών, από τον Σ. Σ Μπράλου, τού προχείρου στρατιωτικού αεροδρομίου, στο Δαδί, στις παρειές τού Καλλιδρόμου Όρους, μέχρι τα Λεύτα Ελατείας, όπου στα σύδενδρα, χαντάκια, ρεματιές κ.λ.π. εγκατέλειψαν πλήθος οχημάτων και υλικού, παντός είδους. (Για τήν ακατάγραφη, αυτή

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΑΤΕΙΑΣ ΝΙΚΟΣ ΧΡΕΜΟΣ (ΜΕΡΟΣ Β')

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας • Email: pgdimakis@gmail.com

Φωτό 4. Ο ιατρός τής Ελατείας Νικ. Χρέμος, ως υπίατρος μπροστά στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Καμμένων Βούρλων το 1940. Η φωτογραφία αυτή διασώζει, σάν υπέροχο σκηνικό θεάτρου, το τοπίο τής εποχής, με το νεόδμητο τότε Ξενοδοχείο Ράδιον (1936), σχεδιασμού τού αρχιτέκτονα Γερ. Μολφέση, μνημειακό αρχιτεκτονικό δείγμα Bauhaus, πού με το υπόλοιπα Ξενοδοχεία, είχαν επιταχθεί και ενταχθεί στο Σχέδιο, δημιουργίας νοσηλευτικών μονάδων, κατά τον οδικό άξονα Β. Ν. Ο υπίατρος Ν. Χρέμος είχε, λόγω αρχαιότητας ενταχθεί, εξ αρχής, στο δυναμικό τής μονάδας, από τήν Λάρισα, όπου υπηρετούσε τότε και πιθανώς με διοικητικές αρμοδιότητες, αλλά δυστυχώς δεν διασώθηκαν ή δεν ανευρέθησαν επί τού παρόντος, τα απαραίτητα έγγραφα δικαιολογητικά, ώστε να τεκμηριωθεί, η διοικητική ιεραρχία και τα λοιπά τής λειτουργίας τού Νοσοκομείου αυτού, πού νοσηλεύθηκε, πλήθος παγόπληκτων (βλέπε φωτό 5) (ΣΗΜ), κυρίως στρατιωτικών, αλλά και η λειτουργία του, στήν Λουτρόπολη, αποτελεί και αυτό ιστορικό καταπίστευμα, τής πόλης και τής περιοχής, πού μετείχε ψυχή τε και σώματι, σ αυτό το σημαντικό σημείο τού Πολέμου, με τήν συμμετοχή στήν περιθαλψη τών τραυματιών και τών νοσοούντων, πού παραμένουν άγραφες, αλλά ένδοξες σελίδες, στα βουβά κτήρια, μάρτυρες βαθιάς ανθρωπίνης αλληλεγγύης.

δραστηριότητα, θα υπάρξει ξεχωριστή αναφορά σύντομα). Τήν φύλαξη τού Νοσοκομείου, τών εγκαταστάσεων και τών προσβάσεων, είχαν οι Βρετανοί, συγκεκριμένα το 4ο Σύνταγμα πεζικού Νεοζηλαντών, μέχρι τής οριστικής εγκαταλείψεως, η οποία έγινε με τακτικό τρόπο, για τούς νοσηλευμένους, ενώ το νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό, διέφυγε στήν Περιοχή, όπως διηγείτο ο Ν. Χρέμος, μέσω τών τραπεζών και μονοπατιών τής Κνημίδας, νότια πρὸς Ελάτεια και Θήβα, μαζί με ζεύγος ιατρών, με το όνομα Ζήσης Αλεξίου, πού φιλοξενήθηκε μάλιστα, στήν οικία του, στήν Ελάτεια (βλ. ΣΗΜ). Σάν ιδιώτης ιατρός πλέον, συνέχισε τα πέτρινα χρόνια τής Κατοχής και μετά, να ασκεί τήν νοσηλευτική του δραστηριότητα, στήν Χώρα τής Ελατείας, εν επαφή, με τις οργανωμένες αντιστασιακές ομάδες, με σκοπό, τήν δημιουργία ενός νοσηλευτηρίου, όπως από προφορικές μαρτυρίες αναφέρουν, χωρίς να έχουν διασωθεί ή εμφανιστεί ή δημοσιευτεί ακόμη, γι'αυτό αρχαικές τεκμηριώσεις, στήν Ελάτεια, αλλά και οι προφορικές αφηγήσεις αυτοπτών, ή πρωταγωνιστών αγωνιστών, τού εφεδρικού ΕΛΑΣ, Ελατείας, έχουν τήν αξία τους, όπως το τοπικό άφαντο Αρχείο τού ΕΑΜ Ελατείας, με τήν γραφομηχανή, τα έγγραφα κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Περισσότερες αλλά και ακριβέστερες, πολύτιμες πληροφορίες, για τήν αμυντική διάταξη, στήν περιοχή, τών Συμμαχικών και Κοινοπολιτευτικών Δυνάμεων, μάς παρέχει το βιβλίο τού Νεοζηλαντού Mc Clymont, πού ακροθιγώς βέβαια, περιγράφει τόπους και γεγονότα, στήν ευρύτερη Περιοχή, όπως τα έζησε, αλλά παρέμειναν, μέχρι τώρα στήν σκιά, και χάριν, τών φιλοστόρων συμπατριωτών μας συμπεριλαμβανόμε, με τήν υπόσχεση, να επανέλθουμε επ' αυτού, σύντομα. Μία ακόμη Μάχη στις Θερμοπύλες. ... W.G. Mc Clymont Official History of New Zealand in the Second world war 1939-1945. Σελ. 357, Κεφάλαιο 15 "...Η προετοιμασία τής γραμμής τών Θερμοπυλών".

...Το πυροβολικό βρισκόταν ήδη στήν θέση του και είχε ήδη προβεί σε καμουφλάρισμα τής περιοχής. Στις 19 Απριλίου, το 4ο Σύνταγμα είχε καταλάβει βιαστικά θέσεις στήν τοποθεσία Καμμένα Βούρλα, μα βρισκόταν τώρα ακόμα πιο μπροστά (ακόμα μακρύτερα), σε μία ξερή κούπη χειμάρρου, εγγύτερα στον Μόλο. Τήν ίδια μέρα το 6ο Σύνταγμα κινήθηκε κι εκείνο σε μία θέση κοντά στο Μώλο, μα είχε προβεί και αυτό σε αρκετές αλλαγές. Προκειμένου να αποφύγει τα αδιέξοδα, ιδιαίτερα στήν αριστερή του πτέρυγα, προς το δρόμο για τα στενά τού Μπράλου και προκειμένου, να περιορίσει τήν περιοχή, πού θα εξετίθετο, στο εχθρικό πλευρ, προς τον κόλπο, οι δυνάμεις τής Δ' και τής Στ', βρίσκονταν τώρα σε μία στενή κοιλάδα, ανατολικά τού τάγματος Δ'. 25.Το 2ο Σύνταγμα Πυροβολικού τού Ιππικού, είχε οπισθοχωρήσει, με τήν υπόλοιπη θωρακισμένη ταξιαρχία, από τήν πόλη τής Αταλάντης, όταν τού δόθηκαν οδηγίες, να ακολουθήσει, τήν μεραρχία τής Νέας Ζηλανδίας. Κατά τήν διαδικασία τής μεταβολής, υπέστη αεροπορικά πλήγματα και φαίνεται, πώς διήλθε τήν 21η Απριλίου καλυπτόμενη, μα τήν επομένη, μία πυροβολαρχία βρέθηκε στο ακρωτήριο Κημιάς, διεξαγόντας ανταρματικό αγώνα. Η άλλη πυροβολαρχία βρισκόταν νοτιοανατολικά τού Μόλου. Τα όπλα τού 64ου μέσου συντάγματος τοποθετήθηκαν, τήν ίδια μέρα (21/4) με ορισμένους, από τούς στρατιώτες να βρίσκονταν 6,5χιλιόμετρα ανατολικά τού Μόλου και άλλους, πάνω από 24 χλμ ανατολικά τού χωριού. Η 234η Πυροβολαρχία, τή εξαιρέσει τής C Troop, παρέμεινε στήν περιοχή τού Κηφισοχωριού, με το 7ο Μέσο Σύνταγμα. Στήν περιοχή τών στενών τού Μπράλου, δυτικά τού νεοζηλανδικού τομέα, βρίσκονταν οι Αυστραλιανές Ταξιαρχίες. Στις 18 Απριλί-

ου, τα Τάγματα 2/4 και 2/8 τής 19ης Ταξιαρχίας, επέστρεψαν από το Δομοκό. Τήν επομένη (τόσο τήν ημέρα όσο και κατά τήν διάρκεια τής νύχτας), οι Ταξιαρχίες 2/1 και 2/5 επέστρεψαν, από τήν περιοχή τής Καλαμπάκας και τα υπολείμματα, τών 2/2 και 2/3 Ταξιαρχιών τις ακολούθησαν, ερχόμενες από τήν κοιλάδα τού Πηγειού. Κατόπιν τών διαφόρων προσαρμογών, πού πραγματοποιήθηκαν, στις θέσεις τών μονάδων, στο τέλος τής 21ης Απριλίου, εκτεινόταν δυτικά, τού Νεοζηλανδικού τομέα, πρὸς τήν Εθνική Οδό, ενώ η 17η Ταξιαρχία, κάλυπτε το βαθύ φαράγγι και τα χωράφια, δυτικά τής περιοχής αυτής, και, σε απόσταση 9,5 χλ.μ. περίπου. Η 16η Ταξιαρχία βρισκόταν στήν εφεδρεία, έχοντας τήν ευθύνη, τής κάλυψης/υπεράσπισης, τών δρόμων, πού βρίσκονταν, στα δυτικά, κατά μήκος τών βουνών. Ένα επιπλέον πρόβλημα γιά τήν μονάδα W, αποτελούσε η υπεράσπιση, τής ανατολικής ακτής. Υπήρχε πάντοτε η πιθανότητα τα στρατεύματα τού εχθρού, να περάσουν τήν ήλιο Εύβοια, μέσω τής γέφυρας τής Χαλκίδας και να κινήθουν πρὸς νότον, ευρισκόμενες πίσω απ' τις γραμμές τών Νεοζηλαντών στρατιωτών. Στον αρχικό σχεδιασμό, για τήν αντιμετώπιση, αυτού τού ενδεχόμενου, η πρώτη τεθωρακισμένη Ταξιαρχία, όφειλε να προστατεύσει, αυ-

τήν τήν πτέρυγα, ωστόσο οι μονάδες τής, δεν ήταν τελικά διαθέσιμες. Το 3ο Βασιλικό Σύνταγμα Τεθωρακισμένων, με τα λιγοστά εναπομείναντα άρματα τού, έπρεπε να σταλεί στήν περιοχή τών Αθηνών, για τήν ασφάλεια τής πρωτεύουσας. Η 4η τών Ουσάρων, βρίσκονταν ακόμη, κοντά στήν Θήβα, μα είχε απολέσει, τήν πλειονότητα τών τεθωρακισμένων αρμάτων τής, κατά τήν διάρκεια, τής μακράς υποχώρησής τής, από τήν Μακεδονία, και η 1η Rangers (κομάντο-καταδρομείς) ακόμα, βρισκόταν στήν φάση τής ανασύνταξης, ύστερα από τήν μάχη στήν οποία ενεπλάκη, στήν περιοχή Βέηη (Φλώρινας). Είχε όμως τήν δυνατότητα, να διαδραματίσει κάποιο ρόλο, κυρίως, στήν εξουδετέρωση αλεξιπτωτιστών, κοντά στο Αρχηγείο, τών Συμμαχικών δυνάμεων, στήν Θήβα και τελικά εξεπλήρωσε αυτόν το ρόλο. Συνεπώς, η μόνη μονάδα, πού στάλθηκε στήν Χαλκίδα, ήταν η Ελαφρά Αντιτορροπική Πυροβολαρχία. Η Πυροβολαρχία αυτή, βρέθηκε υπό τις διαταγές τής Νεοζηλανδικής Μεραρχίας.

Τήν ίδια μέρα, στις 21/4, ο κίνδυνος έγινε ακόμα σοβαρότερος, ειδικά αφ' ότου οι Έλληνες ειδοποίησαν το Αρχηγείο τού Σώματος ANZAC, ότι Γερμανικά στρατεύματα, αποβιβάστηκαν, στήν Βόρεια Εύβοια. Ο Freyberg έλαβε διαταγή, να αποστείλει, τήν Μεραρχία τού Συντάγματος Ιππικού τού, στήν Εύβοια. Η 1η Rangers έλαβε τήν εντολή, να υπερασπίσει τήν Γέφυρα τής Χαλκίδας και ένα τάγμα Νεοζηλαντών, θα αναλάμβανε να εξουδετερώσει Γερμανούς αλεξιπτωτιστές, ανατολικά τής πόλεως τού Θηβών. Ωστόσο, οι εντολές τού Συντάγματος Μεραρχίας Ιππικού, δεν εκτελέστηκαν αμέσως, διότι ο Freyberg προτίμησε, να προστατεύσει, τήν πλευρά τής μονάδας του, στο μέρος τής ηπειρωτικής Ελλάδας. Ένας πρόσθετος λόγος, ήταν πώς τα οχήματα, τής συγκεκριμένης μονάδας, έπρεπε να επισκευαστούν στο συνεργείο. Όσο για τα άλλα σχέδια, εγκαταλείφθηκαν, μόλις έγινε γνωστό ότι επικείται εντολή, για τήν εκκένωση τών εδαφών τής ηπειρωτικής Ελλάδας, από τα Βρετανικά στρατεύματα και τα στρατεύματα τής Κοινοπολιτείας... (Μετάφραση Τηλεμ. Ζυγόπουλος).

Υ.Γ. Ένα υστερόγραφο και μία προφορική ενθύμηση, δύο υπερηλικών ήδη Δραγμαναίων, πού έζησαν, τα δύσκολα εκείνα χρόνια, τα γεγονότα από κοντά, ο ένας και με συμμετοχή, σ'αυτά, πού μου εμπιστεύθηκαν, να καταχωρίσω, τήν προφορική τους αφήγηση- διήγηση, υπό τον όρο να μὴ αναφερθούν, εν ζωή τα ονόματά τους, όπως και θα πράξω. Επειδή πρόκειται για σεβάσματα πρόσωπα και η πενία στοιχείων, είναι μεγάλη, γύρω από τα Υγειονομικά και τα Νοσοκομεία, στήν ευρύτερη Περιοχή Καλλιδρόμου, καταθέτω ενδεικτικά, από τήν αφήγηση αυτή, σπαράγματα, πού αφορούν κυρίως, τήν πρόβλεψη νοσηλείας τών Ανταρτικών, Αντιστασιακών ομάδων και σχηματισμών, πού έδρευαν και ενέδρευαν στα πυκνά δάση, τής Κνημίδας, άνωθεν τών Καμ. Βούρλων, στήν Καρυά, Μπόκλανα, Δημητράκη, Άγγναντη. Στά σώματα αυτά, πού διοικούσαν ως καπετάνιοι, αξιωματικοί και τού τακτικού στρατού, γνώριζαν ότι χρειάζονται, νοσηλευτικά υποστηρικτικά σημεία, και ότι, υπήρχε στο διαλυμένο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Καμ. Βούρλων, ιατρικό, υγειονομικό και φαρμακευτικό υλικό, με σχετικά εύκολη πρόσβαση, όπως και ιατροί και νοσηλευτές, στήν περιοχή. Τρεις επίλεκτοι νέοι, τής Ελάτειας, τού 4ου λόχου εφεδρικού ΕΛΑΣ Ελατείας, με στρατιωτικό αρχηγό, τον Σεραφείμ Κουτσογιώργου, ανέλαβαν, να επιτάξουν τον όροφο τής οικίας Δ. Μάνδρου, να μεταφέρουν κλίνες, ιατρικά εφόδια και εργαλεία...το τι απέγινε και δεν ολοκληρώθηκε, η επιχείρηση αυτή αφορά άλλη ανάρτηση. Θα σημειώσω, όμως τα ονόματα τών τριών, πού δεν ζούν πλέον, Γιώργος Π. Μαγγανάς, Λουκάς Β. Λουκαδάς και Λεωνίδας Κ. Κορδαλής, με τεχνική καθοδήγηση τού Ιατρού Ν. Χρέμου, νομίζω ότι πρέπει να αναφερθούν εδώ και τώρα, γιατί ο Χρόνος κατατρώγει, τις μικρές, αλλά ένδοξες στιγμές και οι μάχες κερδήθηκαν, και μ' αυτές ...

Φωτό 5. Κρουσπαγήματα. Η έκθεση στις ακραίες καιρικές συνθήκες, η έλλειψη κατάλληλου χειμερινού εξοπλισμού, τα σκατάλληλα υποδήματα και ποδεία, η υγρασία, πάγωση τον μεσοκυττάριο ιστό προκαλώντας αναιμία, πού, οδηγούσε σε νέκρωση και γάγγραινα. Αυτή ήταν η αιτία τής μεγαλύτερης φθοράς, τού αξιοζυώτου τών Ελλήνων μαχητών, στα Όρη τής Αλβανίας, με αποτέλεσμα να ακρωτηριάζονται οι άνδρες. Παράξενο είναι, ότι οι ψείρες πού κατέτρωναν και κατεβασσάνιζαν τούς μαχητές, τούς κρατούσαν συγχρονως σε εγρήγορη και τούς έσωζαν με το ζύσιμο, βοηθώντας τήν κυκλοφορία αίματος, τήν αιμάτωση, ιδίως τών ευάλωτων άκρων, ποδιών και χειρών.

Φωτό 3. Το επίσημο έγγραφο, τής Β' Στρατιωτικής Δ/σεως Στρατ. Νοσ. Καμμένων Βούρλων. Ένα μοναδικό σπάνιο διασωθέν επίσημο έγγραφο τού Σ.Ν. Καμμένων Βούρλων, πού αποδεικνύει την του και σχηματοποιεί τήν ύπαρξή του.